

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมทางสังคม
2. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคม
3. ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล Theory of Reasoned Action (TRA)

1. แนวคิดการควบคุมทางสังคม

แต่ละสังคมจะกำหนดพฤติกรรมที่เป็นบรรทัดฐานไว้ และสมาชิกในสังคมจะต้องเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม เพื่อปฏิบัติตนได้ถูกต้อง พัทยา สายหู (2538, หน้า 126) กล่าวว่า ระเบียบที่สังคมกำหนดขึ้น บุคคลต้องเรียนรู้นิสัยความเคยชินในเรื่องการกระทำทางสังคม คือ การประพฤติปฏิบัติต่อบุคคลอื่นๆ และจำเป็นต้องมีการ อบรมสั่งสอน จึงจะทำได้ ทำถูก ต้องกระทำเรื่อยไปตราบใดที่บุคคลเข้ากลุ่มใหม่ หรือเปลี่ยนบทบาท สถานภาพไปตามขั้นตอนของชีวิต สุพัตรา สุภาพ (2523, หน้า 52-54) กล่าวว่า สถาบันครอบครัวจะสามารถถ่ายทอดวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ และหล่อหลอมให้สมาชิกในครอบครัวอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสมและสังคมจะมีส่วนสร้างความตระหนัก ความประทับใจ คุณค่าทางวัฒนธรรม และแบบแผนพฤติกรรมต่างๆ เพื่อให้บุคคลได้เป็นสมาชิกของสังคมอย่างแท้จริง พัทยา สายหู (2538, หน้า 28-131) มีความเห็นทำนองเดียวกันว่าวิธีการรักษา ระเบียบของสังคมส่วนที่เป็นการสอนให้รู้ว่ระเบียบมีอยู่อย่างไหนั้น ที่เป็นหลักใหญ่ คือ การอบรมบ่มนิสัย โดยพ่อแม่และผู้ใหญ่ที่ทำต่อเด็ก และการให้การศึกษาเล่าเรียนที่เน้นความรู้ วิธีการที่นอกเหนือความสามารถของพ่อแม่และเพื่อนฝูง ซึ่งจะให้ความรู้ที่จะเป็นประโยชน์แก่ การดำรงชีวิตของบุคคลร่วมกับกลุ่ม รักษาระเบียบสังคมเดิม คือ ความรู้ทุกอย่างที่มีอยู่ใน ประเพณี วัฒนธรรม และสร้างระเบียบสังคมใหม่ ความรู้เรื่องต่างๆ ที่กำหนดไว้ให้เป็นแบบอย่างของชีวิตและสังคมที่ไม่เหมือนเดิม

พัทยา สายหู (2538, หน้า 135-140) กล่าวว่าการรักษาระเบียบวินัยของสังคมขึ้น กับพลังอำนาจดังต่อไปนี้ คือ

1. พลังอำนาจที่เหนือกว่าของบุคคลที่เราต้องสัมพันธ์ด้วย เช่น พ่อแม่กับลูก ครูกับนักเรียน หัวหน้ากับลูกน้อง ที่ฝ่ายหนึ่งมีความสามารถให้คุณให้โทษได้

2. อำนาจของธรรมเนียมประเพณี (พลังอำนาจของคนอื่นในชุมชนที่มีจำนวนมากกว่าตัวเราหรือครอบครัวเรา) โดยอ้างธรรมเนียมประเพณีมาเป็นเครื่องมือขู่บังคับให้เรากระทำอะไรบางอย่างนั้น ประเพณีบางเรื่องมีอำนาจบังคับขั้นรุนแรงได้ แต่ไม่ได้ตราไว้ เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร

3. อำนาจของกฎหมาย ซึ่งเป็นระเบียบข้อบังคับของสังคม ทำนองประเพณีที่อ้างบังคับได้เหมือนกันนั่นเอง คือเป็นอำนาจของชุมชนหมู่มาก หรือสังคมที่อยู่เหนือบุคคล กฎหมายเป็นคำสั่งของตัวแทนผู้มีอำนาจเต็มของสังคม สังคมมอบอำนาจให้ใช้กำลัง ขู่เชิญ บังคับสมาชิกผู้ละเมิดได้ส่วนใหญ่ กฎหมายเน้นใช้บังคับไปในทางการปกครอง การรักษา ความสงบเรียบร้อย ไม่ให้มีการวิวาทเพราะขัดแย้งผลประโยชน์กันภายในสังคม แต่มิได้ครอบคลุมไปถึงทุกเรื่องของชีวิตสังคม

4. อำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่จะดลบันดาล ผลตอบแทนการกระทำของบุคคลในทางลงโทษหรือให้รางวัลได้ ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อทางศาสนาที่ยึดถืออำนาจเป็นตัวตน เช่น เทพเจ้า เทวดา เจ้าพ่อ เจ้าแม่ ภูตผีปีศาจ หรืออำนาจลึกลับ บุญกรรมที่บุคคลกระทำเอง ความเชื่อเหล่านี้ก็เอามาเป็นพลังบังคับให้บุคคลปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของระเบียบสังคมได้เช่นกัน

5. อำนาจของมโนธรรม คือ ความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดีในจิตใจของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นอำนาจของคนด้วยกัน หรืออำนาจของเทวดาสังค์กดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย จะยอมให้ก็แต่อำนาจความคิดและเหตุผลของตนเอง สิ่งนี้เรียกว่า “มโนธรรม” บุคคลจะรู้จักมโนธรรมของตนเองได้ก็ต้องมีวัยและวุฒิภาวะเจริญแล้วเต็มที่ สามารถคิดพิจารณาปัญหาต่างๆ

อุทัย หิรัญโต (2526, หน้า 175-177) แบ่งการควบคุมทางสังคมออกเป็น 2 ประเภท คือ (1) ควบคุมโดยตั้งใจและเด็ดขาด ได้แก่ การควบคุมโดยกฎหมาย และ (2) การควบคุมโดยจารีตประเพณี ขนบธรรมเนียม ศาสนา ศีลธรรม วัฒนธรรม ความเชื่อต่างๆ ซึ่ง นักสังคมวิทยา เห็นว่าพฤติกรรมของบุคคลได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมรูปแบบต่างๆ ที่เป็นเครื่องปรุงแต่งพฤติกรรม ซึ่งจะเห็นว่า ความรู้สึก ความประพฤติ การแสดงอารมณ์ของคนในสังคมใดสังคมหนึ่ง จะมีรูปแบบคล้ายๆกัน ซึ่งจะแสดงออกมาในรูปภาษา ศิลปะ ความเชื่อ ระเบียบ ประเพณี และบุคคลมีลักษณะแตกต่างกันในด้านจิตใจ ร่างกาย บุคลิกภาพ สิ่งแวดล้อม ดังนั้น

พฤติกรรมที่ผันแปรไปจากบรรทัดฐานความประพฤติ จึงกลายเป็นการกระทำที่ผิดระเบียบแบบแผนลักษณะที่สังคมส่วนใหญ่ไม่ ยอมรับ

2. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคม

คนที่อยู่ร่วมกันในสังคมจำเป็นต้องมีแบบแผนสำหรับการปฏิบัติ เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งหรือความสับสน สังคมจึงกำหนดและถ่ายทอดพฤติกรรมที่สังคมต้องการ ศุภินันท์ (2531, หน้า 124-125) กล่าวว่า พฤติกรรมทางสังคมเกิดจากกระบวนการ ชัดเจนทางสังคม ซึ่งจะมีกระบวนการถ่ายทอด การเรียนรู้ระเบียบของสังคม ควบคู่ไป กับกระบวนการเรียนรู้และฝึกทักษะ บุคลิกภาพของบุคคลเป็นผลมาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน และรับรู้วัฒนธรรมร่วมกันของสมาชิกในสังคม ผลของการกระทำ ระหว่างกันนี้เอง ทำให้เกิดขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณี และมาตรฐานความประพฤติของสมาชิกในสังคม หากมีการฝ่าฝืนข้อตกลงของสังคม ก็มีบทลงโทษซึ่งเป็นที่ยอมรับร่วมกัน เกิดการพัฒนาเป็น กฎระเบียบ กฎหมาย เพื่อใช้ในการควบคุมสังคมให้สงบสุข พัทธยา สายชู (2538, หน้า 119-121) กล่าวถึง การอบรมบ่มนิสัยทางสังคม ว่าสามารถทำกันด้วยวิธีต่างๆ เริ่มตั้งแต่ด้วยพลังกำลัง การกระทำที่บังคับให้เข้าแนวทางที่ต้องการด้วยถ้อยคำวาจา สั่งสอน แนะนำหรือตำหนิ ล้อเลียนด้วยแววตา อากัปกิริยา ท่าทางขึ้นชอบ หรือติเตียนด้วยตำรา ข้อเขียน คติธรรม หรือตัวบทกฎหมายด้วยการลงโทษการกระทำที่ผิดบรรทัดฐาน และการให้รางวัลการกระทำที่ถูกต้อง เป็นแบบอย่างที่ดีที่สุดตามบรรทัดฐาน วิธีการต่างๆ นี้สังคมหรือตัวแทนยอมใช้แก่บุคคลเพื่อให้แน่ใจได้ว่าบุคคลนั้นจะเป็นสมาชิกที่ถูกต้องของกลุ่ม ไม่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้เพื่อให้คนสัมพันธ์กันได้เป็นประโยชน์เสนอสนองกัน สุพัตรา สุภาพ (2532, หน้า 42-49) การชัดเจนทางสังคมหรือการ อบรมบ่มนิสัยนี้จำเป็นต้องมีผู้รับผิดชอบ เรียกผู้รับผิดชอบนี้ว่าเป็นตัวแทนการชัดเจนทางสังคม ซึ่งแบ่งเป็น 6 กลุ่มดังนี้

1. ครอบครัว จัดว่าเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคม ในการให้การอบรมบ่มนิสัยและพัฒนาพฤติกรรมของเด็กเป็นอย่างดี ซึ่งการอบรมของครอบครัวทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ทางตรงก็เป็นการบอกสอนกันตรงๆ ว่า อะไรดี ไม่ดี ควรไม่ควร ส่วนการ อบรมทางอ้อมเป็นการอบรมแบบไม่เป็นทางการอาจเป็นการเลียนแบบหรือรับไปโดยไม่ รู้สีกตัว

2. กลุ่มเพื่อน เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติด้วยรุ่นเป็นอย่างยิ่ง เพราะเด็กในวัยนี้มีความต้องการที่จะได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนที่ตนเองเข้าร่วมอยู่ด้วย อาจมีการเลียนแบบท่าทางพฤติกรรมหรือเครื่องแต่งกายที่บ่งบอกว่าเป็นพวกเดียวกัน

3. โรงเรียนเป็นเสมือนบ้านที่สอง และมีอิทธิพลอย่างมากในการพัฒนาบุคลิกภาพ รองจากครอบครัว แต่ในปัจจุบันเด็กสมัยใหม่จะใช้เวลายาวนานในโรงเรียนในการเรียน ความคิดและแนววิชาการต่างๆ เพื่อความก้าวหน้าของชีวิต เนื่องจากเด็กต้องศึกษาเล่าเรียนหลายปี ในแต่ละระดับ ทำให้เด็กได้รับคุณค่าและความรู้อย่างทั้งแบบรู้ตัวและไม่รู้ตัว

4. กลุ่มอาชีพในสังคมที่กลุ่มอาชีพแตกต่างกัน และแต่ละกลุ่มมีคุณลักษณะเฉพาะ แตกต่างกันไป การถ่ายทอดหรือการขัดเกลาจึงอาจจะยากกว่าเด็ก เพราะส่วนมากเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งแต่ละกลุ่มมีความคิดเป็นแบบฉบับของตนเองอยู่แล้ว

5. ตัวแทนศาสนา เป็นตัวแทนที่ขัดเกลาคน หรือแนะแนวทางให้คนมีเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจเพื่อเป้าหมายในการกระทำ ตัวแทนทางศาสนา ได้แก่ วัด พระ นักบวช ผู้สอนศาสนาในบางสังคมอาจรวมถึงผู้อาวุโสที่เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ

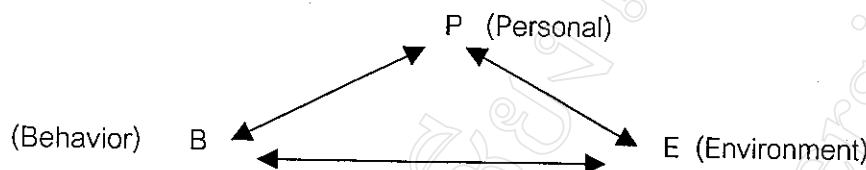
6. สื่อมวลชน ซึ่งมีหลายประเภท เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ เป็นต้น ซึ่งมีส่วนในการขัดเกลาทางสังคมแก่มนุษย์ในด้านต่างๆ ตั้งแต่ความคิด ความเชื่อ แบบของความประพฤติ อิทธิพลของสื่อมวลชนนี้มีมานาน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูให้มีเหตุผล เจตคติต่อสิ่งดี ซึ่งจะได้รับแตกต่างกันไป ข่าวสารที่ได้จึงมีทั้งการยอมรับหรือไม่ยอมรับ หรือการวางเฉย ไม่ว่าจะปฏิบัติแบบใดก็ตามอย่างน้อยความรู้ของบุคคลอีกส่วนหนึ่งก็เป็นกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมของคนบางกลุ่ม

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลจากการเรียนรู้ ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2536, หน้า 80 – 81) กล่าวว่า มนุษย์นั้นมีขุมพลังเพื่อการเรียนรู้ในตนเอง มีความนึกคิดของตนเอง มีความรู้สึก ทักษะคิด และประสบการณ์ที่สามารถใช้แก้ปัญหา และทำให้เกิดการเรียนรู้ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้มากเมื่อความคิดและความรู้สึกของบุคคลสอดคล้องไปในทางเดียวกัน ตรงกับความต้องการและปัญหา และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบ้าง จะทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงความคิดเก่า เปลี่ยนแปลงความเชื่อ ค่านิยม และกระบวนการคิด ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ใหม่และการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพ

การขัดเกลาทางสังคมด้านบทบาทหน้าที่ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ครอบครัวจะมีบทบาทอย่างยิ่ง และนอกจากนี้ยังมีส่วนในการควบคุมพฤติกรรมด้วย แต่ทั้งนี้ก็จะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ในครอบครัว ว่ามีความใกล้ชิดเพียงใด

การเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคม นอกจากตัวแทนการขัดเกลาแล้ว ตัวบุคคลก็มีส่วนอย่างสำคัญ Albert Bandura ได้นำทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) มาอธิบายพฤติกรรมมนุษย์ว่า พฤติกรรมมนุษย์ องค์ประกอบภายในตัวมนุษย์เอง และ

สิ่งแวดล้อมต่างมีอิทธิพลต่อกันและกัน ในลักษณะที่แต่ละองค์ประกอบต้องสัมพันธ์กันอย่าง ถ้อยที่ถ้อยอาศัยกัน หมายความว่า ในบางครั้งสิ่งแวดล้อมอาจจะมีส่วนในการทำให้เกิด พฤติกรรมได้มากกว่าองค์ประกอบภายในตัวบุคคลที่อาจจะมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรม ของมนุษย์มากกว่าสิ่งแวดล้อมจะเห็นว่าขบวนการทั้งสองฝ่ายต่างก็มีอิทธิพลต่อกันและกัน และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์เช่นกันดังแผนภูมิ



จากแนวคิดนี้ สภาพแวดล้อมจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของบุคคล ถ้าบุคคลอยู่ใน สิ่งแวดล้อมที่ดี บุคคลก็จะได้พบตัวอย่างที่ดีๆ และเลียนแบบอย่างที่ดีด้วย

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลจากการเรียนรู้

คนเรามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับ การเรียนรู้ของบุคคลนั้นๆ ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2536, หน้า 80-81) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคน คือการ เปลี่ยนแปลงความคิดเก่า เปลี่ยนแปลงความเชื่อและค่านิยมซึ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพ การเปลี่ยนแปลงจะเห็นได้จากการ กระทำที่ ต่างจากเดิม การที่คนทำอะไรที่ต่างจากเดิม เป็นเพราะความคิดเขาเปลี่ยนไป เมื่อความคิด เปลี่ยนการกระทำก็เปลี่ยนไปด้วย

3. ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล Theory of Reasoned Action (TRA)

Fishbein , Middlestadt & Hitchcock (1994) ได้อธิบายและคาดคะเนพฤติกรรม หลายๆ อย่างของคน บนพื้นฐานของข้อสนับสนุนจากเดิมที่ว่า มนุษย์นั้นมีเหตุผลและ พฤติกรรมที่เป็นอยู่ขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของตนเอง ซึ่งเชื่อมโยงความเชื่อส่วนบุคคล เจตคติ ความตั้งใจ และพฤติกรรม ซึ่งให้คำนิยามไว้ดังนี้

- พฤติกรรม เป็นพฤติกรรมเฉพาะที่นิยามโดยรวม 4 องค์ประกอบ คือ การ กระทำ เป้าหมาย บริบท และเวลา เช่น การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ การลดความเสี่ยงทางเพศต่อ

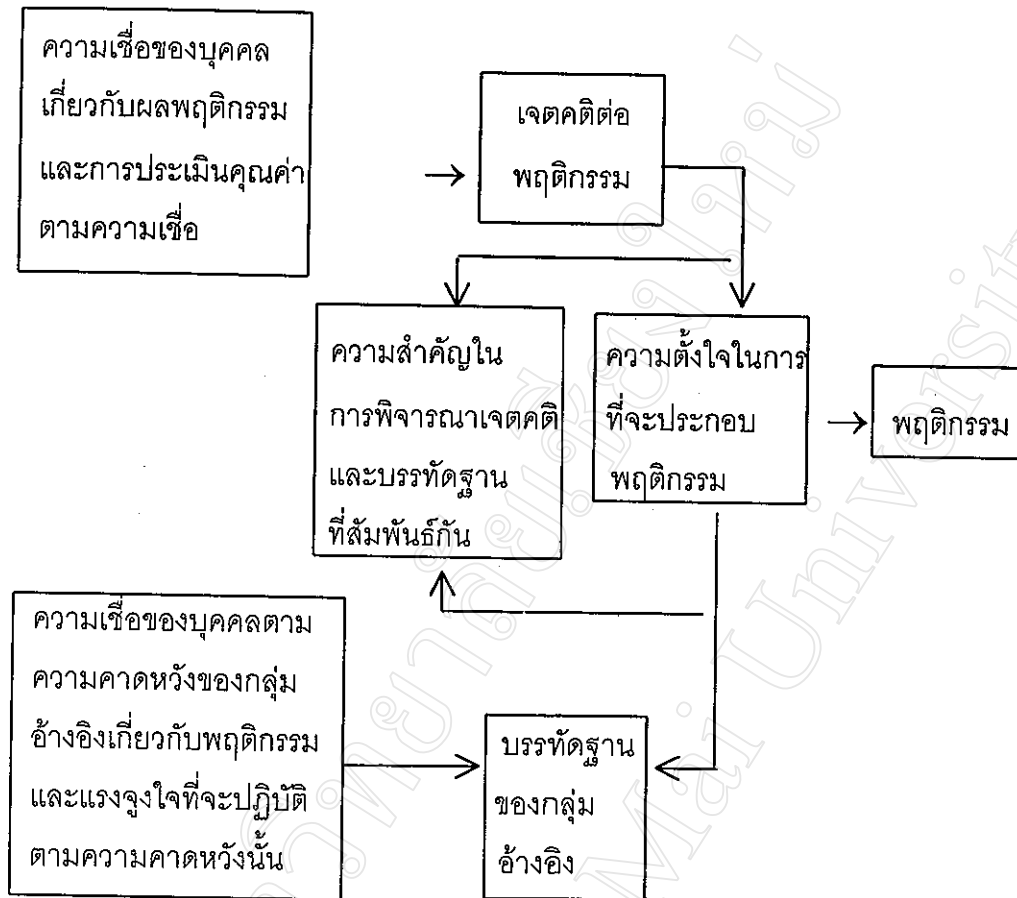
HIV (การปฏิบัติ) โดยให้ถุงยางอนามัยในผู้ให้บริการทางเพศ (เป้าหมาย) ในสถานบริการทางเพศ (บริบท) ทุกครั้ง (เวลา)

- ความตั้งใจ ความตั้งใจในการที่จะมีพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นเครื่องช่วยในการคาดคะเนที่ดีที่สุด ที่จะบอกว่าพฤติกรรมที่ตั้งใจไว้จะเกิดขึ้นเพื่อที่จะวัดความถูกต้องและประสิทธิผล การปฏิบัติเป้าหมาย บริบทและเวลา ทั้งเจตคติและค่านิยมที่จะพูดถึงต่อไปจะมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการปฏิบัติของบุคคล

- เจตคติ ความรู้สึกในทางบวกหรือลบต่อการปฏิบัติตามพฤติกรรมที่กำหนด ความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรม เป็นการผสมผสาน ความเชื่อของบุคคลหนึ่งโดยคำนึงถึงผลลัพธ์ของพฤติกรรมที่ระบุกับการประเมินผลลัพธ์ที่น่าจะเกิด ความเชื่อนี้จะต่างกันระหว่างกลุ่มประชากรแต่ละกลุ่ม เช่น คนรักต่างเพศที่แต่งงานแล้ว จะมองการนำถุงยางอนามัยมาใช้เป็นการแสดงถึงความไม่ซื่อสัตย์ต่อกันหรือนอกใจกัน ในขณะที่ชายรักร่วมเพศ ในพื้นที่ ๆ มี อุบัติการของโรคสูงนั้นอาจหมายถึงความเชื่อถือได้ หรือการเป็นห่วงกัน

- ค่านิยม การรับรู้ของบุคคลหนึ่งต่อความเห็นของบุคคลอื่น เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ระบุความเชื่อตามค่านิยม เป็นการผสมผสานความเชื่อของบุคคลหนึ่งที่คำนึงถึงความเห็นของคนอื่น เกี่ยวกับพฤติกรรมหนึ่งกับความมุ่งมั่นของเขา ที่จะปฏิบัติตามความเห็นนั้น เช่นเดียวกับความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรม ความเชื่อตามค่านิยมจะคำนึงถึงความคิดเห็นของคนอื่นๆ และการประเมินผลต่อความเห็นนั้น จะแตกต่างระหว่างกลุ่มบุคคลต่าง ๆ

แผนภูมิ Theory of Reasoned Action



Ajzen & Fishbein, (1980)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชูเกียรติ ลิสุวรรณ (2535) ได้ศึกษาระบบการเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นภาคเหนือ พบว่า สถาบันครอบครัว เครือญาติ และวัด เป็นแหล่งความรู้ดั้งเดิมที่สำคัญในท้องถิ่น ต่อมาแหล่งความรู้สมัยใหม่จากภายนอกเกิดขึ้นในชุมชน คือ โรงเรียน ที่อ่านหนังสือพิมพ์ เสียงตามสายประจำหมู่บ้าน สื่อมวลชน กระบวนการถ่ายทอดความรู้ในท้องถิ่นจากแหล่งความรู้ในท้องถิ่น จากแหล่งความรู้ดั้งเดิมในชุมชนในชนบทได้เปลี่ยนแปลงและลดบทบาทลง เนื่องจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในชนบทภาคเหนือระหว่างปี พ.ศ. 2516 - 2534 การคมนาคมติดต่อกับหมู่บ้านอื่นสะดวกขึ้น ชาวบ้านมีโอกาสดูหนังไปต่างหมู่บ้าน และไป

ติดต่อราชการอำเภอ ได้พบปะค้าขายกับคนต่างถิ่น ทำให้การถ่ายทอดความรู้เรื่องราวใหม่ๆ และวิธีการเรียนรู้ในแหล่งความรู้ บ้าน วัด และโรงเรียนเปลี่ยนไป ประชาชนในชุมชนมีโอกาสเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น จากแหล่งความรู้จากภายนอก คือ การเรียนรู้จากการศึกษานอกระบบ ที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานต่างๆ และการศึกษาตามอัธยาศัย ที่ประชาชนได้รับรู้เองจากทรัพยากรในชุมชน แหล่งความรู้ และสื่อมวลชนทั่วไป เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ หนังสือตามห้องสมุด ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน การบอกเล่าของคนที่ยกออกไปนอกหมู่บ้าน มีเนื้อหาความรู้ทั่วไปทางการเกษตร สาธารณสุข ข่าวดารา โฆษณา และบันเทิง ฯลฯ ซึ่งเป็นผลให้แหล่งความรู้ดั้งเดิมจำนวนมากค่อยๆ สูญหายไป ชุมชนพึ่งตนเองได้น้อยลงในการถ่ายทอดความรู้ ความชำนาญ การแก้ปัญหาด้านอื่นๆ ของชุมชน บทบาทและพลังในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ คนในชุมชนเหลืออยู่น้อย

โกศล เงินยวง (2539) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ ของคนงานก่อสร้างในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคเอดส์ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเสี่ยง และเงื่อนไขภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเสี่ยง ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เจาะลึก ในกลุ่มคนงานที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการรับและแพร่เชื้อโรคเอดส์ การศึกษา พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารโรคเอดส์ของคนงานก่อสร้างที่มีการศึกษต่ำ และส่วนใหญ่จะรับรู้จากวิทยุ และโทรทัศน์มากที่สุด และมีการรับรู้จากการอ่านสื่อการพิมพ์น้อย การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของคนงานส่วนมากได้จากเพื่อน ส่วนพฤติกรรมเสี่ยงต่อโรคเอดส์ของคนงานก่อสร้าง พบว่า คนงานส่วนใหญ่รับรู้ความน่ากลัวของโรคเอดส์ แต่ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมยังคงเที่ยวหญิงขายบริการทางเพศ อยู่เพราะติดเพื่อน เกรงใจเพื่อน กลัวไม่ได้รับ การยอมรับจากเพื่อน สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพล คือ กลุ่มเพื่อน มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิด ความอิสระในการใช้ชีวิต ไม่มีคนมาบังคับควบคุม จึงทำให้เสี่ยงต่อการเป็นโรคเอดส์

นพวรรณ นพเคราะห์ (2536) วิจัยเรื่องพฤติกรรมทางเพศที่เสี่ยงต่อการติดโรคเอดส์ ของกรรมกรก่อสร้างชาย เขตเมืองเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า กรรมกรชายมีการรับรู้เกี่ยวกับความรุนแรงของโรคเอดส์ แต่ไม่มีการปรับพฤติกรรมเสี่ยง ยังมีการเฝ้าหาความสัมพันธ์กับหญิงขายบริการ เพราะความต้องการทางเพศ และอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน เมื่อรับเงินเดือนก็จะมีการดื่มเหล้าแล้วชวนกันไปหาหญิงบริการ

จันทร์เพ็ญ แสงเทียนฉาย และคณะ (2538) สถาบันประชากรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนและภรรยาที่มีต่อทัศนคติ และพฤติกรรมทางเพศนอกสมรสของชายไทย เก็บข้อมูลโดยวิธีสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ระดับลึก วิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป The Ethnograph ซึ่งเป็นโปรแกรมสำเร็จรูปที่สร้างขึ้นเพื่องานวิจัยเชิงคุณภาพโดยเฉพาะ การวิจัยพบว่า การเที่ยวสถานบริการทางเพศของชาย เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในการสังสรรค์กันระหว่างกลุ่มเพื่อน ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาและเป็นยอมรับกันทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับชายโสด เป็นกิจกรรมที่เปิดเผยระหว่างเพื่อนฝูงและจำเป็นต้องมีการปลดปล่อยความต้องการดังกล่าวและมักจะไปกับเพื่อนฝูงหรือคนรู้จัก กลุ่มมีอิทธิพลทั้งสนับสนุนและไม่สนับสนุนและมีการตักเตือนกันเอง ในเรื่องการเที่ยวหญิงบริการ ซึ่งมักจะมีการสนับสนุน ชักชวนซึ่งกันและกันมากกว่าจะห้ามปรามหรือยับยั้ง การดื่มเหล้าระหว่างกลุ่มเพื่อน ช่วยทำให้การเที่ยวหญิงบริการเป็นไปได้ง่ายขึ้น การไม่เข้าร่วมกลุ่มเพื่อน อาจถูกตัดออกจากกลุ่มเพื่อน ส่วนชายที่แต่งงานแล้วมักจะยอมรับคำชวนของกลุ่มเพื่อนเพื่อไปเที่ยวหญิงบริการเนื่องในโอกาสพิเศษ เช่น เมื่อมีรายได้พิเศษ เมื่อมีการพบปะสังสรรค์ระหว่างเพื่อน ในที่สุดแล้วการตัดสินใจที่จะมีเพศสัมพันธ์นอกสมรส ขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจส่วนตัวของบุคคลเท่านั้น ไม่เกี่ยวข้องกับเพื่อนฝูง อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนไม่มีผลทำให้ตัดสินใจขั้นสุดท้ายในการมีเพศสัมพันธ์นอกสมรส เพราะถ้าไม่ต้องการร่วมกิจกรรมดังกล่าวกับเพื่อน การปฏิเสธไม่ไปด้วยเป็นสิ่งที่เพื่อนยอมรับได้

บังอร ศิริโรจน์ (2537) ศึกษาเรื่องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางเพศของชายเกี่ยวกับ ติดเชื้อเอดส์ ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปฏิกิริยาตอบสนองที่เกี่ยวข้องกับเพศสัมพันธ์ของผู้ติดเชื้อเอดส์หลังจากได้รับแจ้งผลการติดเชื้อ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการลดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการรับเชื้อ หรือแพร่เชื้อเอดส์ทางเพศสัมพันธ์ของผู้ติดเชื้อ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การเยี่ยมบ้าน การสังเกต และสัมภาษณ์บุคคลใกล้ชิด ผลการวิจัยในด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการลดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการรับหรือแพร่เชื้อเอดส์ทางเพศสัมพันธ์ของผู้ติดเชื้อ คือการเผชิญปัญหาและการปรับตัวเป็นไปตามองค์ประกอบส่วนบุคคลและภาวะแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงแบบแผนพฤติกรรม วิธีชีวิตเป็นเรื่องยาก เป็นเรื่องเฉพาะกลุ่มที่ยากต่อการเปลี่ยนแปลงยิ่งกว่าวิถีชีวิตในชุมชนทั่วไป ความเคยชินและความคุ้นเคยจากแบบแผนพฤติกรรมสิ่งเร้า สิ่งกระตุ้น เพื่อสนองความต้องการความพึงพอใจตามธรรมชาติ อิทธิพลและแรงสนับสนุนจากกลุ่มเพื่อน การลดพฤติกรรมเสี่ยงในระยะเวลายาวทำให้เกิดความทุกข์ และ

ความรู้สึกไม่มั่นคงทางจิตใจในชีวิต วัฒนธรรม ค่านิยมในสังคมที่ให้สิทธิแก่ผู้ชายแสดงออกในเรื่องเพศได้ค่อนข้างเสรี การเที่ยวหญิงขายบริการทางเพศเป็นเรื่องของผู้ชายไม่ใช่เรื่องเสียหาย ชุดของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นร่วมกัน คือ การคบเพื่อน เที่ยวเตร่ ดื่มเหล้า และชวนกันไปเที่ยวหญิงขายบริการ เหล่านี้เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการลด พฤติกรรมเสี่ยง ส่วนปัจจัยที่ส่งเสริมให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ได้แก่ ความสัมพันธ์ บทบาทและอำนาจในครอบครัว ซึ่งขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางครอบครัวจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมถาวร การได้รับความรู้ ข้อมูลข่าวสาร

คำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขทางด้านจิตใจ จะได้รับความช่วยเหลือจากแรงสนับสนุนทางสังคม และความตระหนักของตนเอง โดยจะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและสถานการณ์ชีวิต และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไปตลอดช่วงเวลาของการดำเนินชีวิต

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาปัจจัยทางสังคมที่สนับสนุนให้มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ ซึ่งได้แก่ ปัจจัยทางด้านตัวบุคคล และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม